

УДК 336.71:004.738.5

JEL Classification: G21, E42

DOI: <https://doi.org/10.64076/eecsr250831.07>

Денисенко В. О.,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економіки та
міжнародних економічних відносин,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси

Гаврилюк Ю. М.,

здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси

РОЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ В ТРАНСФОРМАЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ

Сучасний світовий економічний ландшафт перебуває під домінуючим впливом цифрових технологій, які радикально змінюють основи та операційні моделі всіх галузей, зокрема й фінансового сектору. Грошово-кредитна система (ГКС), що є фундаментом макрофінансової стабільності та двигуном економічного розвитку, зазнає глибоких перетворень під тиском цього технологічного вибуху. Для України, в умовах повномасштабного вторгнення, процес цифровізації ГКС набув не просто актуальності, а статусу стратегічної ініціативи. Війна не тільки прискорила нагальність інноваційних змін, але й беззаперечно підтвердила критичну залежність національної економіки від стабільності, адаптивності та функціональної безперервності фінансової системи навіть в екстремальних обставинах [1, с.5; 2, с.15].

У цьому трансформаційному контексті цифровізація саме банківського бізнесу виходить на перший план, діючи не просто як окремий вектор розвитку, а як локомотив перетворень. Саме вітчизняні банки, будучи основними провайдерами фінансових послуг, акумуляторами заощаджень та інвестиційних ресурсів, створюють технологічну основу та інноваційне середовище для масштабних цифрових перетворень. Вони відіграють вирішальну роль у забезпеченні безперебійного функціонування платіжних систем, широкої доступності фінансових послуг та збереженні макрофінансової стабільності навіть в умовах фізичних руйнувань, масових

міграційних потоків та безпрецедентних ризиків. Тому багатоаспектний аналіз визначальної ролі цифровізації банківського бізнесу України в загальному процесі цифровізації ГКС, всебічне виявлення її впливу на забезпечення економічної безпеки держави, а також обґрунтування ключових напрямів подальшого стратегічного розвитку у жорстких реаліях воєнного та повоєнного періодів України є дуже актуальним.

Цифровізація банківського бізнесу являє собою комплексний процес глибинної перебудови традиційних банківських операцій, продуктової лінійки, сервісів та внутрішніх бізнес-процесів шляхом широкого впровадження передових цифрових технологій. Цей процес виходить за рамки простої технологічної модернізації, передбачаючи суттєві зміни у бізнес-моделях, корпоративній культурі та підходах до взаємодії з клієнтами. Основні вектори цієї трансформації в українському банківському секторі включають:

- всеохоплююче дистанційне та омніканальне обслуговування: стрімкий розвиток та повсюдне впровадження мобільних додатків, онлайн-банкінгу, використання інтелектуальних чат-ботів, віртуальних асистентів та єдиних цифрових платформ (наприклад, ефективна інтеграція з державною екосистемою "Дія"). Це забезпечило безперервний та цілодобовий доступ до фінансових послуг з будь-якої локації, що стало критично важливим в умовах масового переміщення населення та фізичних руйнувань інфраструктури. Такий підхід дозволив українській банківській системі зберегти високий рівень функціональності та адаптивності;

- цифровізація та гіперперсоналізація банківських продуктів і сервісів: розробка повністю цифрових банківських пропозицій (онлайн-кредити, цифрові депозити, віртуальні платіжні картки), що надають клієнтам можливість оформлення та керування послугами без необхідності фізичного відвідування відділень. Застосування передових технологій Big Data та штучного інтелекту (ШІ) для глибокого аналізу поведінки та потреб клієнтів з метою надання максимально персоналізованих та релевантних фінансових рішень;

- інноваційна автоматизація внутрішніх процесів та оптимізація операцій: спрямованість на автоматизацію та роботизовану оптимізацію рутинних бек-офісних операцій, що призводить до значного скорочення операційних витрат та суттєвого прискорення обробки фінансових даних. Це особливо важливо для підвищення операційної ефективності в умовах високої невизначеності та кризових ситуацій;

- імплементація Big Data та штучного інтелекту (ШІ) в аналітичні та контрольні функції: використання складних аналітичних інструментів на

базі ШІ для глибокого аналізу кредитних, операційних, ринкових та інших видів ризиків. Це дозволяє здійснювати точне прогнозування ринкових тенденцій, покращувати скорингові моделі, ефективно виявляти випадки шахрайства та підозрілі фінансові операції (AML), тим самим значно посилюючи фінансовий моніторинг;

- дослідження та інтеграція блокчейн-технологій: банки активно вивчають можливості для створення високонадійних, прозорих та захищених систем фінансових транзакцій, імплементації смарт-контрактів, а також інтеграції з потенційними цифровими валютами центральних банків (CBDC), зокрема з українською е-гривнею, розробка якої є пріоритетом Національного банку України. Банківські установи відіграватимуть ключову роль у дистрибуції та забезпеченні обігу таких цифрових валют;

- співпраця та синергія з FinTech-екосистемою: розвиток партнерських відносин з інноваційними FinTech-стартапами та компаніями, або їх стратегічне поглинання, дозволяє банкам оперативніше впроваджувати передові технологічні рішення та значно розширювати спектр цифрових фінансових сервісів, підтримуючи конкурентоспроможність на ринку, який постійно змінюється.

Цифровізація банківського сектору виявилася ключовим чинником забезпечення економічної безпеки України в умовах повномасштабної воєнної агресії, продемонструвавши виняткову життєздатність, адаптивність та стійкість:

- забезпечення безперервності функціонування ГКС та економічної життєздатності: завдяки високорозвиненій цифровій інфраструктурі, українські банки змогли гарантувати безперебійне функціонування національних платіжних систем, забезпечити широкий доступ до грошових коштів та можливість безперешкодного здійснення переказів. Це стало можливим навіть у районах, що зазнають інтенсивних обстрілів, або в умовах масової вимушеної евакуації населення. Така функціональність виявилася критичною для підтримки економічної активності та соціальної стабільності;

- підвищення прозорості фінансових операцій та ефективна боротьба з "нечистими" потоками: значне збільшення частки безготівкових розрахунків та цифровізація транзакцій посилили можливості фінансового моніторингу. Це є надзвичайно важливим для ефективної протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та корупційним схемам, що, своєю чергою, сприяє підвищенню довіри з боку міжнародних партнерів та оптимізації використання міжнародної фінансової допомоги;

- формування стійкості до "готівкових" криз та децентралізація операційних ризиків: динамічний розвиток безготівкових розрахунків мінімізує залежність банківської системи від фізичної інфраструктури (такої як банкомати та відділення), яка є вкрай вразливою до руйнувань у

воєнний час. Це забезпечує альтернативні, стійкі канали доступу до фінансових ресурсів та ефективно мінімізує панічні настрої, пов'язані з потенційним дефіцитом готівки [3];

- зміцнення макрофінансової стабільності: вітчизняні банки (лідери ринку), активно використовуючи аналітичні можливості Big Data та ШІ, здатні оперативніше реагувати на непередбачувані зміни в економічній ситуації, своєчасно адаптувати свої ризик-моделі (забезпечувати необхідну адекватність капіталу в умовах високої невизначеності);

- підтримка соціальної стабільності: забезпечення своєчасної виплати пенсій, різноманітної соціальної допомоги та заробітних плат через цифрові канали є абсолютно критичним для підтримки населення, особливо внутрішньо переміщених осіб та тих, хто проживає у прифронтових зонах;

- активна інтеграція у світові фінансові мережі: прогресивна цифровізація української банківської системи та її поступова відповідність міжнародним стандартам та кращим практикам значно полегшує залучення критично важливих міжнародних інвестицій, посилює співпрацю з міжнародними фінансовими інститутами та має всі шанси прискорити процеси повоєнного відновлення країни.

Незважаючи на вражаючі досягнення та продемонстровану стійкість, український банківський сектор у процесі цифровізації стикається зі специфічними, загостреними воєнними діями викликами [4, с.129]:

- безпрецедентне загострення кіберзагроз: вітчизняні банки постійно перебувають під прицілом інтенсивних та скоординованих кібератак з боку агресора. Це вимагає перманентних, значних інвестицій у передові системи кіберзахисту, динамічного розвитку кіберрозвідки, підвищення кваліфікації всього персоналу та створення ешелонованих систем безпеки для забезпечення абсолютної стійкості критичної фінансової інфраструктури;

- критична енергетична та інфраструктурна вразливість: зростаюча залежність цифрових систем від стабільного електропостачання та доступу до телекомунікаційних мереж вимагає розробки та впровадження високо надійних резервних систем, диверсифікації джерел енергії та побудови децентралізованих архітектур (в тому числі закордоном) для забезпечення безперебійності функціонування;

- питання приватності та безпеки персональних даних: в умовах війни багаторазово зростає ризик несанкціонованого витоку конфіденційної інформації та її використання ворожими суб'єктами, що вимагає посилення законодавства про захист даних та застосування передових технологій шифрування та контролю доступу;

- кадрові дефіцити та виклики: дефіцит висококваліфікованих ІТ-спеціалістів, експертів з кібербезпеки та фахівців з фінансових технологій

значно загострився через мобілізацію та вимушену міграцію, що вимагає розробки цілеспрямованих програм їх підготовки, перепідготовки та ефективного утримання.

Цифровізація банківського бізнесу України відіграє не просто важливу, а фундаментальну та визначальну роль у забезпеченні ефективного функціонування та зміцненні економічної безпеки всієї грошово-кредитної системи. В умовах повномасштабної війни, цей процес став невід'ємною частиною національної стійкості, життєво необхідним інструментом для підтримання фінансової стабільності, забезпечення широкої доступності послуг та адаптації до надзвичайних обставин. Українські банки, завдяки своїй цифровій зрілості, продемонстрували вражаючу стійкість, адаптивність та здатність до безперервного функціонування, активно впроваджуючи інноваційні цифрові рішення для підтримки економіки та населення [5].

Проте, подальший успіх цифровізації потребує постійних, значних інвестицій у кібербезпеку, системного розвитку власного технологічного потенціалу, формування гнучкої та проактивної регуляторної політики, а також цілеспрямованої підготовки та утримання висококваліфікованих кадрів. Забезпечення цих критично важливих умов дозволить українському банківському бізнесу не тільки ефективно протистояти викликам війни, а й стати потужним локомотивом повоєнного відновлення країни, забезпечуючи її успішну інтеграцію у глобальний цифровий фінансовий простір та значно зміцнюючи як національну економічну безпеку так і безпеку інших країн.

Список використаних джерел

1. Бурлай В.В. Економічна безпека України: сутність, загрози та напрями забезпечення. Економіка та держава. 2018. № 1. С. 4-8.
2. Васильченко І.П. Цифрова трансформація фінансового сектору як інструмент забезпечення економічної безпеки держави. Фінансовий простір. 2020. № 3. С. 14-20.
3. Стратегія та звітність Національного банку України. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/strategy-reporting> (дата звернення 29.08.2025).
4. Шимко О.В. Big Data та штучний інтелект у системі фінансового моніторингу: світовий досвід та українські реалії. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Економіка. 2020. Вип. 33. С. 127-132.
5. Міністерство цифрової трансформації України. Офіційний портал: <https://thedigital.gov.ua> (дата звернення 29.08.2025).